

nakazilo Višjega šolskega sveta. Tako pride do prikradajev pri učiteljskih dohodkih in do nepotrebnih pravd, ki nastanejo, ker se naziranja Viš. šol. sveta takoj ne uveljavijo in se ga ne smatra kot edino odločilnega. Smo mnenja, da mora imeti Višji šolski svet pri odmeri učiteljskih plač in doklad odločilno besedo in da ima obveljati mnenje tamošnjih juristov, ker oni edini poznajo položaj in dejansko stanje vsakega posameznega slučaja, ne pa, da finančna oblast črta in izpreminja njih naziranja pri odločitvi posameznih slučajev. Referent višjega šolskega sveta, g. vladni svetnik Skaberne se drži nazora, da niso smatrati tudi po 12. letu otroci za preskrbljene in imajo tudi v nadalje prejemati draginjsko doklado če nimajo službe ali drugega posla. Prepričani smo, da njega ne zadene nobena krivda, posebno, ker je že pri prvi ureditvi učiteljskih plač dokazal svojo naklonjenost učiteljstvu. Drugačno in težje je stališče pri nepreskrbljenih otrocih od vdovcev, ki so dopolnili 12. leto, ker je tozadevna določba v ministerijalni naredbi, ki je tukajšnje oblasti ne morejo izpreminjati. — V tem oziru mora »Zaveza« skupno z drž. uradniško organizacijo — v smislu delegacijskega sklepa — delovati z vsemi sredstvi na izpremembo dotične določbe v naredbi. — Glede uvrstitve Ljubljane v I. plačilni razred aktivitetnih doklad smo dobili pri Viš. šol. svetu pojasnilo, da je bila vloga odposlana takoj v Belgrad in se ni rešitve. — Leži pač tam, enako z marsikatero stvarjo, kakor bi bila vržena v morje!

— »Sokolska beseda«, prirejena od Slov. Sokolske Zveze ob priliki zborovanja delegacije »Zaveze« dne 5. sept. t. l. — Ko smo stopili ob 20. uri v malo dvorano Nar. doma, je bila ta že nabito polna. Zbrali so se delegati in delegatnje »Zaveze«, mnogo drugega učiteljstva, dragi nam srbski tovariši iz Beograda in drugi gostje. Opazili smo predvsem g. polkovnika Vukasoviča, ki se vedno in povsod živo zanima za razvoj sokolske misli. In tako je prihitel tudi na to sokolsko besedo med slov. učiteljstvo. — Prvi je povzel besedo starosta »Slov. Sok. Zveze« brat dr. Oražen in v toplih besedah pozdravil navzoče učiteljstvo. Kazal je v svojem pozdravnem nagovoru na važno nalogo, ki jo ima vršiti učiteljstvo med narodom splošno in posebej še vzgojno v širokih plasteh slov. naroda v sokolskem smislu. Pričakuje v tem oziru vse od učiteljstva, zlasti mlajšega. Sokolska ideja naj se zanese v zadnje gorsko selo, v zadnjo kočjo in naj se tako vse preobrazijo v Sokolstvo, ki je in naj ostane prvi in najboljši nositelj narodne misli! Nato je nastopil prvi predavatelj brat Kovačič. Izvajal je v svojem govoru »Ideja in organizacija Sokolstva« sledeče misli: Bojne vihre, ki so ovirale in deloma uničevale sokolsko delo, so minile. Prišla je tako težko pričakovana svoboda in z njo se bo pričelo tudi novo oživljeno delo v Sokolstvu. Pri tem delu sodelovati je v prvi vrsti poklicano tudi slov. učiteljstvo. Treba je zbirati mladino še v nežni dobi, navduševati jo za vzvišeno in plemenito sokolsko idejo, pripovedovati ji o njenem postanku, predvsem kazati na uzornike sokolske misli: Tyrša in Fügnerja. Kar se je v pretekli dobi zamudilo, to vse se mora popraviti. Vzbujači treba v naraščaju ponos in samozavest, tako da je, ko doraste, že notranje prožet vzvišene in plemenite sokolske ideje. Drugi predavatelj je bil brat Bajželj. Govoril je o »tehničnem delu Sokolstva«. Objavil nam je obširnejše poročilo o Sokolstvu. Kot zadnji govornik je povzel besedo brat E. Gangl. Z besedo samo njemu lastno je vžgal v navzočih plemeniti ogenj sokolske ljubezni. »Nikogar ne silimo v sokolske vrste«, je klical »toda vsak, ki je v resnici preinjen prave ljubezni do svojega naroda, ve, kaj mu je storiti.« Zapustili smo dvorano in se razšli z globoko vero v srcu v bodočnost Sokolstva s trdnimi nameni, pripomoči vsak po svoje k razvitku sokolske ideje po geslu: Slovenec vsaki bodi Sokol hraber, Slovenka vsaka vrla Sokolica!

— V zadnjem poročilu o sklepnih razredih na ljudskih šolah v Ljubljani je pomotoma izostalo poročilo, da se ustanovi sklepni razred tudi na 3. mestni dekliški ljudski šoli za to šolo in pa za dekliško ljudsko šolo v Spodnji Šiški.

Okrajni šolski svet celjski ni imel od 2. decembra l. l. pa do 16. t. m. nobenih sej, ker je bil stari krajni šolski svet razpuščen, novi se pa radi političnih zaprek ni mogel konstituirati. Med tem časom so se v celjskem okraju med učiteljskim osebjem izvršile nastopne izpremembe: Martin Stante je prišel kot prov. šol. vodja v Štorje, Vinko Požar kot def. učitelj v Vojnik, Franc Pristovšek na meščansko šolo v Žalcu, Minka Javoršek v Petrovče, Antonija Resnik v Gotovlje, Marica Vogrinc, Vid Vrtačnik in Berta Plevčak na Dobrno, Alojzij in Olga Polj-

šak v Griže, Simon Petrovič v Ljubčno, Franc Srebrnič na Teharje, Marica Vrečko z deške na dekliško šolo v St. Jurju, Josip Pajtlar na Zg. Ponikvo, Frančiška Kroflič in Rafaela Krušič k Sv. Lovrencu, Julij Sinigoj in Franja Novak k Novi cerkvi in Anton Seliškar v Dramlje.

— Za učiteljska stanovanja. »Narodna Politika« priobčuje članek, v katerem dopisnik opozarja, naj se ob rešitvi agrarne reforme ne misli samo na to, da se učiteljstvu zagotovi zemlja in šolam vrtovi, marveč naj se obenem vpošteva nujna potreba, da se vsemu učiteljstvu na deželi preskrbi stanovanje v naravi. Zato naj se ob delitvi zemlje misli na morebiti potrebno razširjenje šol in na stavbišča za učiteljska stanovanja.

— Občinski svet v Ljubljani je odobril razpis poverjenišva za uk in bogočastje o spremembi mestnega dekliškega liceja v žensko realno gimnazijo. Opusti se šolnina na mestnih ljudskih šolah — Letna dotacija na vseh mestnih šolah se zviša za 100 %.

— Ročni katalog izide ta teden. Cenjene tovariše in tovarišice upozarjamo, da ne bode obsegal šematizma slovenskega učiteljstva. Ta izide šele okoli novega leta, ker se dosedaj še niso ustalile šolske razmere in učiteljska nastavljanja v toliko, da bi bilo mogoče podati jasno sliko o šolstvu in učiteljstvu na slovenskem ozemlju.

— Desetletnica. Mariborski abiturienti iz leta 1909 se zberemo v soboto dne 4. oktobra v Mariboru. Ob 16. uri kratek sestanek v Nar. domu, kjer dobimo obvestilo o podrobnostih našega sestanka. Glede stanovanj se obrnite z dopisnico na tov. Planerja, Tegethofova c. 29. Na svidenje!

† Franc Kalan učitelj v pokoju v Vavti vasi na Dolenjskem. (Umril 18. 8. t. l.) Sin revnih starišev, je bil rojen l. 1843 v Stari Loki. Priden in vesten učitelj, poleg tega pa tudi dober pevec; bil je povsod priljubljen. Kot pomožni učitelj je nastopil l. 1864 prvo službo na zasilni šoli na Homcu pri Kamniku in tri leta pozneje v isti lastnosti v Zagradcu pri Žužemberku. Le s pridnostjo in vstrajnostjo, dasi večkrat bolehen, si je pridobil od l. 1870 zrelostni in usposobnostni izpit. V provizorni lastnosti je služboval v Čemšeniku, Prečini in Zgor. Sušici; potem pa kot stalen učitelj na Catežu in St. Mihaelu pri Novem mestu. Služboval je 43 let. Leta 1907 je stopil v pokoj. Soproga, sestra nekdanjega dekana Kreseta v Kočevju, mu je legla v grob pred tremi meseci. Zapustila sta dva odrasla sinova, katerima sta preskrbela — ob pičli plači — primerno višjo izobrazbo in s to tudi kruh. Ljubi Fran, mir in pokoj Tvoji duši, nam pa ostaneš v dobrem spominu!

S. P.
— Epilog k desetletnici 1908. — Praznavali smo jo po vzporedu kolegicje: Nosan-Morvatova, Pichlerjeva, Somrakova, Spetzerjeva ter Sterlekarjeva in kolegi: Lajovic, Zemljic ter moja malenkost. Deset drugih se je prišlo pokazati, da še živé, pa so se naglo izmuznili. Pretežni večini pa se kljub večkratnim pozivom v različnih listih niti ni zdelo vredno, da bi opravičili svojo odsotnost. Stori la sta to samo koleginja Jaklič-Krenova in, kakor čujem, tovariš Urbančič. Kaj pa je z drugimi? Kam vam je zašla kolegijalnost? In vi, ki ste se poprijeli hvaležnejših poklicev, nego je naš, ali nas več ne poznate? Ob dvajsetletnici se bo pokazalo. Ker je bilo morda tokrat nekaterim zaspancem do kosila prezgodaj, bi ne bilo napak, da začnemo dvajsetletnico — z večerjo. Vilko Mazi.

Zbirajte peške! Prav nujno prosimo vse tovariše in tovarišice, da prično takoj v začetku šolskega leta zbirati s šolsko mladino peške divjih jabolk in hrušk (lesnik ali lesnač). Dosežejo se lahko krasni uspehi in ker potrebujemo za vzgojo divjakov velike množine semena, je stvar zelo potrebna. Kaj se bode zgodilo s peški in kam jih bode poslali, priobčimo kasneje. Naj ne bode ne ene šole, kjer bi ne zbirali. Ločiti pa je seveda seme hrušk od jabolčnega semena.

Naša zemlja — ire-denta.

§ Začasni odbor za šole v Julijski Benečiji. Generalni civilni komisar je izdal naslednjo naredbo:

»Generalni civilni komisar za Julijsko Benečijo je uvidel nujnost, da sodelujejo pri reševanju vprašanj, ki se tičejo začasne ureditve šol, izkušene in merodajne osebe, ki se v stvar razumejo; zato odreja z ozirom na čl. 2. kr. naredbe od 24. julija 1919. št. 1251 naslednje:

Čl. 1. Ustanovil se je »Začasni odbor za šole v Julijski Benečiji«, ki bo imel nalogo, da izraža svoje mnenje o stvareh, ki mu jih predloži civilni komisariat na pro-

učevanje, posebno pa o zadevah, ki se tičejo: a) otvoritve šol; b) za šole potrebnih prostorov; c) uredbenih določeb, po katerih se bodo šole opravljale; d) ucnega reda, ucnega načrta in ucnih knjig; e) sprejemanja, potrjevanja, discipline in ravnanja z učitelnimi, ucnimi in podrejenimi osebjem.

Čl. 2. Odbor sestoji iz predsednika, podpredsednika in dvajsetih stalnih članov in se deli v dva oseka: prvi za srednje, drugi za ljudske šole.

Odesek za srednje šole se bo bavil s klasičnimi šolami (gimnazijami), tehničnimi šolami (realkami), učiteljski, žeskiimi učej, trgovskimi in navčnimi zavodi in z rokodelskimi ter obrtnimi šolami. Odesek za ljudske šole se bo bavil s početnimi, ljudskimi in mestnimi šolami, z otroškimi zavetenci in šolskimi dobrotelnimi ustanovami. Ko bo moral odesek proučevati predloge glede specialnih zavodov, se lahko povabi njegov predsednik, da se udeleži sej kot svetovalec.

Odbor se bo sestel v plenarni seji po predsednikovih navodilih, ki bo treba proučevati vprašanja, ki se tičejo splošnosti. Kazun tega bo predsednik lahko ustanovil v odboru posebne pododbore, za katerih člane bo določil osebe, ki se popolnoma spoznajo pri vprašanjih, za katera gre; povabil bo lahko kot svetovalce, če bo treba, tudi osebe izven odbora.

Čl. 3. Za pravoveljavnost odborovih in odsekovih plenarnih sej zadostuje prisotnost večine članov. Za odobren se smatra predlog, za katerega glasuje večina udeležencev. V slučaju enakega števila glasov odločuje predsednikov glas. Glasovanje se vrši pričenši pri članu, ki je vpisan na zadnjem mestu naredbe, s katero se ustanavlja odbor.

Čl. 4. Odborovim članom, ki ne stannujejo v Trstu, se pošlje poziv na sejo.

Čl. 5. Začasni odbor za šole v Julijski Benečiji je takole sestavljen:

G. prof. Attilij Hortis, italijanski senator, predsednik; Odv. Grand Uffic Domenik Barone, državni svetnik podpredsednik.

A) Odesek I. a za srednje šole: 1) Odv. kom. Camil Ara, predsednik; 2. odv. kom. Iginij Brocchi, iz Trsta, član; 3. kom. Viktor Venezian, predsednik trgovske in obrtne zbornice v Trstu, član; 4. kom. dr. Innocenc Chersich, komisar za avtonomne zadeve istrske dežele, član; 5. kom. dr. A. Petarin, komisar za avtonomne zadeve dežele goriško-gradišćanske, član; 6. prof. kom. Ferruccio Martini, glavni nadzornik srednjih šol v Julijski Benečiji, in v slučaju njegove odsotnosti ali zadržanja: dr. Cav. Josip Reina, načelnik urada za paralelke pri glavnem civilnem komisarijatu, čl.; 7. prof. Kazimir Crepaz, predsednik Zveze srednješolskih učiteljev v Julijski Benečiji, član; 8. prof. Cav. Uff. Baccio Ziliotto, ravnatelj višje gimnazije Dante; v slučaju da sta prof. Crepaz in Ziliotto zadržana ali odsotna: prof. Gino Seraval na višji gimnaziji Dante v Trstu, član; 9. inž. Ljudevit Jeroniti, na obrtni šoli v Trstu, čl.; 10. dr. Henrik Tuma, odvetnik v Gorici, član; 11. inž. J. Kosir iz Pazina, član.

B) Odesek II. a za početne šole: 1. odv. Karel Mrach iz Trsta, predsednik; 2. odv. Edmund Precher iz Trsta, član; 3. kom. dr. Innocenc Chersich, komisar za avtonomne zadeve istrske dežele, član; 4. kom. dr. Anton Pettarin, komisar za avtonomne zadeve dežele goriško-gradišćanske, član; 5. cav. dr. Gvido Ruberti, načelnik urada za ljudske šole pri generalnem civilnem komisarijatu, član; 6) Martin Zgrablich, okrajni šolski nadzornik v Pazinu, član; 7) Ivan Krasevitsch, ravnatelj barkovljanske slovenske ljudske šole, član; 8) Karel Lona, predsednik tržaške učiteljske zveze, član; 9) Marija Zima, ravnateljica šole Giuseppe Giusti v Pulji, članica.

Čl. 6. Odborovih sej se udeleže kot tajniki uradniki, ki jih določijo merodajni uradi glavnega komisarijata.

Trst, dne 8. septembra 1919.

Generalni civilni komisar: A. Ciuffelli.

§ Za učitelje in učiteljice v Julijski Benečiji se sprejmejo. Generalni civilni komisar za Julijsko Benečijo je izdal odlok, na podlagi katerega se bodo sprejemali učitelji in učiteljice ljudskih šol z italijanskim, slovenskim in hrvatskim učnim jezikom v Julijski Benečiji. Učiteljstvo, ki ima vsposobnostno ali zrelostno izpričevalo, izdano od kakega učiteljskega zavoda, more predložiti do 27. t. m. prošnjo, da dobi provizorično učiteljsko mesto za šolsko leto 1919-1920 na kaki šoli v Julijski Benečiji, ne pa v mestih Trstu in Gorici. Prošnji se mora priložiti med drugim vsposobnostno ali zrelostno izpričevalo za poučevanje v italijanskem, slovenskem ali hrvatskem jeziku, izpričevalo o pristojnosti v zase-deno ozemlje ali o italijanskem državljanstvu. — Plača se določa po sedanjih pravilih za provizorič-

ne učne sile. Prošilec mora izjaviti, da sprejme mesto, katero se mu določi.

Kje so slovenski člani v »solskem odboru«? Za danes konstatiramo samo, da ni zastopnikov šolstva v »solskem odboru« Juljske Benečije in da so oni, ki imajo zastopati slovenski del prebivalstva ali, katere se misli kot take »možje, o katerih mi dvomimo, da se bodo energično zavzele za našo stvar. Več v prihodnji številki.

§ Zadnji šolski načrt Italijanov je tale: slov. gimnazija naj bo v Sezani, realka v Adovščini, učiteljske v Tolminu. Toda kdor kolickaj pozna laške obljube, ve tudi, da najprej ne bo iz tega masla nič. Vsa druga dejstva kažejo na to, da ne bomo nikdar imeli pod Lahi svoje srednje šole. Kazen tega je zanimivo tudi dejstvo, da trajajo razni laški tozadevni krogi, da ne pustijo za bodoče šolsko leto nobenega slovenskega dijaka čez mejo v Jugoslavijo. Njih namen je gotovo, prisiliti dijake, da gredo ali v laške šole ali pa pustijo študiranje.

§ Guvergnator Ciuffelli je posetil Tolmin. Bivši deželni poslanec in tolminski dekan Rojic je guvergnatorja pozdravil v imenu duhovščine in prebivalstva. Izrazujoč želje vsega prebivalstva, je prosil, da bi vlada dovolila rabo slovenskega jezika v uradih in šolah. Kar se tiče šol, je izrazil željo, da bi se otvorile vse one slovenske šole, ki so obstojale pred vojno.

§ Slovenske šole v Trstu. To vprašanje, ki je dolgo časa vzbujalo našo pozornost, je sedaj rešeno tako, kot smo pričakovali, namreč proti nam. V mestu laška vlada ne da absolutno nobene slovenske šole. Dovolila bi edino to, da bi Slovenci imeli pod vladno kontrolo svojo zasebno šolo, na svoje stroške, tako da bi vlada ne dala niti vinarja. Toda o tem zadnjem vprašanju se bode šele razmišljalo in kdaj bo rešeno se danes še prav nič ne ve. Tako stojijo sedaj tržaški Slovenci začetkom šolskega leta pred zaprtimi šolskimi vrati.

§ Prvo kuturno delo »odrešiteljev« je bila zatvoritev naših šol, internacija naših učiteljev, duhovnikov, uradnikov i. dr. Uboga, naša tako ukazeljna šolska mladina! Kakor prvi kristjani, so se zbirali k pouku skrivaj, po privatnih stanovanjih. Ako so jih izvohal karabinerji, so se razpršili ter poiskali druga skrivališča. Na vse načine so skušali ukantii svoje preganjalce. Med poukom je stal vedno kdo na straži; ko se je bližala nevarnost, so se deloma poskrili, deloma počeli plesati ob zvokih klavirja. Zalotil je karabiner na ulici dečka s slovensko šolsko knjigo. »Kam greš s to knjigo?« »Vrmem jo svojemu prijatelju!« »Grem s teboj, da vidim!« Prijatelj sicer o knjigi ni ničesar vedel, ali sprevidel je položaj ter potrdil, da jo je res posodil. In še več enakih prigodb. Za tak pouk so dijaki s Primorja bivali v Trstu ter prenašali visoke stroške za hrano in stan. Profesorji so jim šli v vseh ozirih na roko ter jih bodrili.

Književnost in umetnost.

Zvonček, 7. in 8. štev. Vsebina: Šilih: Pravljica o beli roži. — Gaspari: Pastir Nande. — Simon Palček: Otok in domovina. — Leban: Na tuj zemlji. — Devojana: Tvoj dan! — Simon Jenko: podoba. — Mica Kepova: Stric Bernard. — Erbežnik: Gora, ki se kolje. — Globevnik: Jež in vrana. — Lapajne: Na planini! — Gangl: Rešilec. — Gaspari: Dve pesmi. — Poletna zabava; podoba. — Cvetinomiški: Iz cvetočih dni. — Gangl: Mrak. — Na počitnicah; podoba. — Gaspari: Oče in sin. — Kocijanova: Veselje v prirodi. — Pouk in zabava. Kotiček gospoda Doropolskega. List toplo priporočamo!

Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev. Anton Melik. Prvi del. Izdala v zbirki »Pota in cilji« Tiskovna zadruga v Ljubljani 1919, tiskal Maks Hrovatin. Cena K 10, po pošti 80 v več. Tiskovna zadruga je začela izdajati zbirko poljubno znanstvenih spisov »Pota in cilji«. Prvi zvezek je pravkar izšel v jako elegantni in prikupljivi obliki ter podaja Melikovo »Zgodovino Srbov, Hrvatov in Slovencev«. V njej nam pisatelj riše precej natančno vso našo zgodovino od najstarejših časov pa do konca srednjega veka. Knjigo toplo priporočamo vsakomur, ki se zanima za našo preteklost. O srbski in hrvatski zgodovini ne podaja nobeno slovensko delo toliko kot Melikovo. Drugi del knjige, v katerem bo opisana naša zgodovina od srednjega veka pa do današnjih dni, izide okoli novega leta. Vsebina prvega dela: Zemljepisna lega južnoslovenskega ozemlja. — Predslovenska doba. — Naše ozemlje za časa preseljevanja narodov. — O starih Slovanih. — Južni Slovani se naselijo po Balkanskem polotoku. — Slovani v novi domovini. — Slovenci v VII. in VIII. stoletju. — Stiki Slovencev s Franki. — Dalmatinska Hrvatska v IX. stoletju. — Srbske države v IX. in X. stoletju. — Država macedonskih Slovanov. — Doba hrvatskih kraljev. — Srbi v XI. in XII. stoletju. — Slovenske pokrajine. — Hrvatska združena z Ogrsko. — Srbija za Nemanjičev. — Bosna za Kotromaničev. — Srbi po bitki ob Marici. — Bitka na Kosovem. Bosna in Hrvatska v XV. stol. — Dubrovnik. — Slovenske pokrajine v XIV. in XV. stol. — Iz vsebine je razvidno, kako bogato je delo in bo posebno učiteljstvu za pouk izborna služilo.

Francoska slovnica. Spisal prof. dr. Pavel V. Brežnik. Cena 8 K. Izšla je v založbi Jugoslovske knjigarne. Vsebina: Prvi del: Glasoslovje in pravopis; 2. del: Oblikoslovje; 3. del: Govorni razpoli v stavku; 4. del: Stavke; dodatek: Metrika in ledjue.